

2023-06-01
S2023/01863 (delvis)

Socialdepartementet

Myndigheten för vård- och
omsorgsanalys
Box 6070
102 31 Stockholm

Uppdrag att utvärdera regeringens satsning på att öka antalet vårdplatser inom hälso- och sjukvården

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att utvärdera regeringens satsning på att öka antalet vårdplatser inom hälso- och sjukvården.

Utgångspunkten för utvärderingen ska vara att bedöma i vilken utsträckning målet med regeringens satsning har uppnåtts och om regionernas insatser har varit ändamålsenliga. Myndigheten ska även utvärdera satsningen ur ett system- och patientperspektiv.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, regionerna, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), professions- och patientorganisationer samt andra berörda aktörer, såsom privata aktörer.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska senast den 31 mars 2024 och senast den 31 mars 2025 lämna en skriftlig delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Myndigheten ska senast den 30 april 2026 lämna en skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Myndigheten för vård- och omsorgsanalys under 2023 använda högst 1 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 45 Utökad vårdkapacitet.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Svensk hälso- och sjukvård håller hög kvalitet och står sig väl i jämförelse med andra länder. Uppföljningar visar på goda medicinska resultat, att patienter överlag är nöjda med kvaliteten och att förtroendet för hälso- och sjukvården är högt. Samtidigt står svensk hälso- och sjukvård inför flera utmaningar, bl.a. långa vårdköer, bristande tillgänglighet och ett otillräckligt antal vårdplatser med bristande patientsäkerhet som följd.

Antalet vårdplatser per capita har minskat kontinuerligt de senaste decennierna, i såväl Sverige som övriga höginkomstländer. Mellan 2010 och 2020 minskade vårdplatserna från 2,7 till 2,1 vårdplatser per 1 000 invånare, enligt Socialstyrelsens definition. År 2021 fanns i genomsnitt drygt 17 500 disponibla vårdplatser i Sverige, varav 80 procent inom somatisk slutet specialiserad vård. Samtidigt har antalet överbeläggningar och utlokaliserade patienter inom somatisk vård ökat. I december 2022 var det i genomsnitt 8,8 överbeläggningar och 2,9 utlokaliseringar per 100 disponibla vårdplatser på landets sjukhus. De regionala skillnaderna är dock stora.

Brist på disponibla vårdplatser kan innebära patientsäkerhetsrisker i form av t.ex. överbelastade akutmottagningar, överbeläggningar och utlokaliseringar. Överbeläggningar och utlokaliseringar medför risker för att patienter utsätts för undvikbart lidande, att patienters tillstånd förvärras, att allvarliga vårdskador uppstår och – i värsta fall – att patienter avlider. Dessutom bidrar vårdplatsbrist till onödigt merarbete för vårdpersonal att ständigt leta efter lediga vårdplatser. Vårdplatsbrist medför även att vårdens förmåga att hantera kriser eller ett katastrofmedicinskt läge försämras. Vårdplatsbristen grundar sig till viss del i att arbetsmiljön är och har varit för bristfällig under lång tid, vilket har gjort att flera medarbetare valt att lämna hälso- och sjukvården.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) föreslår regeringen 2 miljarder kronor 2023 och beräknar 2 miljarder kronor 2024 respektive 2025 för att det totala antalet vårdplatser ska öka i hela landet. Regeringen har den 16 februari 2023 gett Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att minska bristen på vårdplatser inom hälso- och sjukvården (S2023/00679). Planen ska ange en tydlig inriktning för den nationella utvecklingen av antalet disponibla vårdplatser och utgöra ett stöd för ett mer strategiskt och systematiskt arbete i regionerna med syfte att bl.a. minska antalet överbeläggningar och utlokaliseringar samt vårdskador. Av planen ska även framgå vilka ändamålsenliga och kostnadseffektiva insatser som kan behövas för att minska bristen på disponibla vårdplatser och för att öka antalet disponibla vårdplatser där det behövs, i syfte att stärka patient-säkerheten. Uppdraget ska delredovisas senast den 31 oktober 2023 och slutredovisas senast den 31 maj 2024.

Vidare har regeringen den 16 februari 2023 gett Socialstyrelsen ett uppdrag att fördela, betala ut och följa upp prestationsbaserade medel till regionerna för att öka antalet disponibla vårdplatser (S2023/00680). I uppdraget ingår att senast den 31 oktober 2023 lämna förslag på hur den prestationsbaserade modellen kan utvecklas för 2024 och 2025 i syfte att utgöra ett effektivt och ändamålsenligt ekonomiskt incitament för regionerna att tillsammans med kommunerna arbeta för att öka antalet disponibla vårdplatser. Socialstyrelsen ska också följa upp resultaten av de prestationsbaserade medlen, t.ex. genom att sammanställa och analysera regionernas uppfyllnadsgrad av prestationskraven.

Närmare om uppdraget

Regeringen anser att det är viktigt att utvärdera satsningen på fler vårdplatser inom hälso- och sjukvården. Styrningen och uppföljningen av statliga medel till hälso- och sjukvården ska öka och staten ska ta ett helhetsansvar för styrning och uppföljning av statliga medel till sjukvården.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska därför utvärdera regeringens satsning på att öka antalet vårdplatser inom hälso- och sjukvården. Utvärderingen ska ha ett system- och patientperspektiv. Med systemperspektiv avses en utvärdering av hur hälso- och sjukvården i stort, och sjukhusvården specifikt, har påverkats till följd av satsningen. Det kan t.ex. avse satsningens påverkan på medarbetarnas arbetsmiljö inom sjukhusvården och hur satsningen förhåller sig till omställningen till en god och nära vård. I patient-

perspektivet ingår bl.a. att belysa vad satsningen har inneburit för patient-säkerheten och för patienters möjligheter till jämlik vård.

I arbetet med uppdraget ska regionernas och kommunernas samt deras medarbetares administration i möjligaste mån begränsas.

Regeringen beräknar att avsätta medel för uppdraget 2024–2026 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Martina Bergström

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevisionen

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA, OFA K

Kammarkollegiet

Inspektionen för vård och omsorg

Socialstyrelsen

Sveriges Kommuner och Regioner